

ОСІНЬ 2021 № 4 (115) РІК XXIX

ВАТРА

Тут мене мати породила, солодким молоком кормила, тут хочу жити умирати, де жили мій отець і мати

В осіннім
№ часопису

З Вільхівцєм
в жмени

Чи 999
осіб... ?

Лемківщина оком
дітини

Ватряно-команецьки спогади

ТЕКСТ МАРІЯ СИДОР

На дворі юж видно осінь, холодний вітер, кус дощу, а мене од середини гріє ищи тепло сарептянського дня в Команьчи, літнього дощичку з ватряного поля и тоти шитки спогади з тогорічного літа! Так напrawdę коли зачала єм плянувати вакаційний час, не знала єм чи вдасться мі зреалізувати мій плян. По-перше, чи буде здоровля, по-друге чи в останнім моменті не одкличут чогоси, бо фурт деси в голові сидит спогад з минулого року, року пандемії. Деси є тот страх перед хворотом, страх о родину, діти і себе. Частинно так є і тепер, але мам таке відчуття, же тот вірус є такий більше «освоєний» в нашій свідомости. А рік 2020 то бив можна повіти такий строгий піст од культурно-суспільного житя, од імпрез, концертів і нормальних реляцій. Гамерики то єм не відкрила, але на власній скорі переконала-м ся, як мі бракувало той нормальности, того же можу си заплянувати виїзд, поїхати и тішитися так простима річами як спітканя раз в році на ватряним полі з людми з різних сторін Польщи, з моїма знаємима, з родином. А позитивних емоцій било барз дуже!

**Автентични люде,
котри хотіли приїхати
і бити на Ватрі в Ждині
так само як и я!**

Било чути родинну атмосферу, тішила присутність інчих і то било заразливе! Музика на живо, інтеракція артистів з публіком, неофіційни розмови під

Інтеракція „Грззи”

Клімат „Нулі”

«колишнім Тискім», на спекоту для діти – потічок і інтеграція при будованю пригатка. Чи 999 осіб то мало на ватрі? Так, било видно, же то барз мало люди, коли припоминам собі роки, де тяжко било перейти Лемко-стрітом під сцену, бо што ся человек рушив, то наступни знаєми і коротка бесіда. Однак, знаючи потенціал того місця мож повісти, же бив вповні виористаний, бо поїхали-зме там з єдного приводу, жеби бити медже

своїма, чути себе свобідно. Відчувати тот клімат, люди, природу, тішитися з виступів і літньої бур’ї? Просто бити там і будувати спільноту, відчувати себе частином чогоси більшого.

... чути себе свобідно ...

Може тому «Сарепта» для родин була для мене тіж барз сильним пережитям. Коли на яр припадком трафила в мої руки книжка про історію сусіднього села - Сливниці (к.Перемишля) не сподівала єм ся, же найду там історію в певній мірі пов'язану з моїма стежками и тим самим запрошиня до Команьчи. В Сливниці об'явилася Матір Божа, в місци де било чудотворне джерело коло старой церкви (гнеска церкви юж нїт). В храмі своє почесне місце найшла чудотворна ікона Матері Божой зо Сливниці. Люде з околичних сіл приходили там молитися. Хвори, яки вмивалися водом з джерельця, здоровіли. Так створився культ Матері Божой и розвинувся в XVIII столітті. По виселіню чудотворна ікона пропала. Ікону зберегла Стефанія Феник, господиня довоєнного сливницького пароха. Передала митрополиту-сеньору УГКЦ Івану Мартиняку (товди парохіві Лігниці). В 1998 р. ікона по далекій дорозі найшлася зас на рідних землях, трафила до Команьчи і тепер є відома як ікона Команецкой Матері Божой.

А мене мій житєвий шлях попровадив так, же з Лігниці переїхала єм до Перемишля, а Команьча все була мі близка. Може зато, же їздила-м в молодости на «Сарепти» і вписалася в душу. А може зато, же на «Сарепту» для родин приїджают люде, яки мают

Команьча, „Сарепта” - варштати ліпліня з глини

Зміст:

❖ Обкладинка:

3 Вільхівцєм в Жмени: Миколай Ґабло під час 31 Кермешу роздає автографи в своїй новій публікації «Вільхівець лемків втрачений». Більше читайте на 16 сторінці.

Чи 999 осіб ...?: Кадр Ждиньской 39 Лемківской ватри. Більше читайте на сторінках 2-4.

Лемківщина оком дітини: Праця лауреатки Анни Звягель з Ганьчови. Більше читайте на 20 сторінці.

❖ Фотографії:

др Анна Барнат, Адам Вєв'юрка, Анна Буковска, Наталія Гладик, Марія Сидор, lemko-union.pl, [facebook.com](https://www.facebook.com/lemko-union.pl), [wikipedia.pl](https://uk.wikipedia.org/wiki/Лемківщина), [Archiwum](https://www.archiwum.org.pl) Об'єднання лемків, [gazetawroclawska.pl](https://www.gazetawroclawska.pl), [zso4legnica.pl](https://www.zso4legnica.pl), [istpravda.com.ua](https://www.istpravda.com.ua)

2 ВАТРЯНО-КОМАНЕЦКИ СПОГАДИ - М. Сидор

4 ПРОСТІР СЛОВА '21 - К. Ковальска-Креміньска

5 ДЕРЖАВНИЙ ВИБІР ЛЕМКІВЩИНИ В 1918 р. - Б. Гук

8 ЦИ И ЯК ВЧЫТИ О ЛЕМКОВИНІ? - І. Ксеніч

10 30-ЛІТТЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ - А. Вєв'юрка

11 ВІТАЄМО!

12 НАЦІОНАЛЬНІСТЬ А РЕГІОНАЛЬНІСТЬ - М. Маркович

13 А ШТО ЧУТИ НА АНТОНИЧІВЦІ - Н. Гладик

14 ДИТЯЧА СТОРІНКА - А. Барнат, кир А. Троханівський

16 31 КЕРМЕШ В ВІЛЬХІВЦІ - Н. Гладик

17 МОЛОДЬ ЗДОБУЛА ҐРОДЗЄЦ - А. Вєв'юрка

18 В ПОРОГАХ ЛІГНИЦЬКОГО ЛІЦЕЮ - А. Вєв'юрка

19 ТАЛАНТИ, ФАСЦИНАЦІЇ - А. Буковска

21 УПОКОЇЛИЦЯ

22 ЧЕРГОВІ 16 УКРАЇНСЬКІ КЛІМАТИ - А. Вєв'юрка

23 ВЕРТАЙМЕ ДО ДАВНИХ ІМЕН - А. Вєв'юрка

24 ІНФО ЗА ЛЕМ-ЧАСОМ - В. Шлянта

25 ПРИПОВІДКИ - І. Рубич

27 З МОЙОЙ ПОЛИЧКИ

27 МАМО, А ТОТО ШТО?

спільні цінності в житю. Тіж тому, же то час, коли можу бити разом з мойом коханом Мамцьом, бо мешкаме далеко од себе и не часто ся видиме. Не знам, а може то шитко разом? Подабалися мі вечірні в капличці, де лем свічки роз'ясняли темну ніч, сьпіваня «Господи помилуй» на 9 мовах. Подабалися мі spacerи в гори з дітми, забави и тот спільний, спокійний час - без телевизора, таблеток і телефонів. И молитва при іконі Богородиці. Чи 46 осіб то дуже? В порівнянню з рахунком ватряним ні, але то била найчисленніша «Саре́пта» для родин, ищи николи нас так дуже не било. Може зато било так весело, так добрі! Зас ся вказало, же то моє місце і же спітканя тих шитких люди мало сенс. Разом створили зме спільноту і будували зме спогади.

Дякую, било мі то потрібне, жеби почути, же попри тих шитких комунікатів о «захованню дистансу» вертаме до нормальности і будеме нови знайомства, нови реляції.

Молитва на цмонтери з I світової війни
(цмонтір при залізничній станції Команьча)

«Простір слова» '21

ТЕКСТ КАТЕРИНА
КОВАЛЬСКА-КРЕМІНЬСКА

Довго думала-м над тим як описати тогорічний Простір слова, жеби кус одорвати його од пандемії і не зосередитися лем на он-лайн форматі зустрічей.

Он-лайн формат є специфічний для наших бесід та презентацій, прото же не дозволяє нам поставити наш намет на Лемко-стріт, переживати яко суцо Ватру, а також обмежує діалог між організаторами, гостями та учасниками. Не можна ні сьміятися разом, ні сперечатися. Перед вами комп'ютер, а не інча людина. Хоцки насправді шитки знають, же за том «коробком електроніки» ховатся «хтоси». Адже якими били тогорічни авторски і тематични спітканя?

Багатокультурнима. Крім лемківських тем, ми говорили тіж про досвід та культуру євреїв та татарів. Культурна спадщина обох меншин є невід'ємним елементом Польщі і зато мали би зме на ню пам'ятати. Більше того, як виявляється, наш досвід (як представників меншин) дос схожий. Наприклад, жида з Польщі в Ізраїлі (про яких бесідували-зме в контексті книги «Полянім») з єдного боку – багато років тому лишили границі Речипосполитой, з дру-

гого – попри довгий час фурт одчувають тісний зв'язок з землями свого походжия. Звучит знаймо, правда? В своїй тузі не сут єднорідни (певно так як ми - лемки?). Поєднує їх сентимент, ділат – обставини. Знову легко найти аналогії до нашої громади.

Сучасни-модерни. Основом для бесід били книги, яки з'явилися на ринку за останніх 2-3 роки. Зустріч з фотографом Камілом Палюшком, присвячена його книжці-альбумові «Церкви південно-східной Польщі», била унікальна. То била перша така презентація нової пропозиції на книжним ринку.

Міжнародни. Лемковина, Тель-Авів, Краків. То лише деяки місця, з яких вели трансляцію наши співрозмовники. Хто і де нас слухав? Думам, што цілий лемківський світ. А што і як далі? Увидиме! Тим часом прошу Вас на фейсбук Ватри, де можете вернути до тогорічного «Простору слова», коли лем забagnetе.

Державний вибір Лемківщини в 1918 році

ТЕКСТ БОГДАН ГУК

Україна готується до відзначення 30-ліття своєї незалежності. В минулому у нас було багато спроб побудови державності, деякі з них досі залишаються малознаними. Пропонуємо читачам поглянути на один епізод державотворення українців відразу по завершенні Першої світової війни. Він стосувався невеликої української території — східної Лемківщини, що сьогодні становить Сяніцький повіт Республіки Польща.

19 жовтня 1918 року Українська Народна Рада, визначаючи право націй на самовизначення, проголосила: «Вся українська етнічна область в Австро-Угорщині, а саме: Східна Галичина з прикордонною лінією по ріці Сян, включно з Лемківщиною, північно-західною Буковиною з містами Чернівці, Сторожинець та Серет, і українське пасмо північно-східної Угорщини становлять єдине українське територіальне ціле». У зв'язку з тим, що в Сяноці було розташоване польське військо, було вирішено про створення повітової УНРади Сяніцького повіту у Великому Вислоці, який став центром національно-визвольної боротьби на Лемківщині.

4 листопада 1918 року у приміщенні школи села Вислік Долішній оголосили збори, в яких взяло участь 70 делегатів з 33 навколишніх сіл. Було ухвалено організувати Повітову Українську Національну Раду для Сяніцького повіту. Головою Ради збори обрали о. Пантелеймона Шпильку. Керівником Українського повітового комітету був призначений Гриць Судомир. На керівника комісаріату був покладений обов'язок створення по селах громадських рад, які присягали на вірність Українській Державі. Повітові ради займалися організацією українських шкіл. Суддя Іван Куціла полагав у всіх судових справах від імені ЗУНР.

Ввечері 23 січня 1919 року польська армія захопила Великий Вислік, а вранці 24 січня 1919 — Команчу, що стало останнім днем самостійного існування Вислицько-Команецької Республіки. Виникнувши самостійно

4 листопада 1918 року, але не маючи безпосереднього зв'язку та підтримки з Центральним Урядом ЗУНР і українською армією, вона проіснувала неповних три місяці.

Лемківщина в українській державі

Чому в листопаді 1918 року мешканці околиць Команчі та Вислока Великого на Лемківщині, замість того, щоб забажати належати до польської держави, воліли оголосити себе громадянами держави української? Чи ця свобода виявилася для них найціннішим благом, а чи вони керувалися страхом перед перспективою повернення ретроградства і насильства з боку польської шляхетської Речі Посполитої? Спробую відповісти на ці запитання.

Геополітика та влада назовництва

На початку XX століття Західні Карпати були частиною більшої території, населеної руською / українською селянською людністю греко-католицького віросповідання. На цю спільноту впливали процеси європейської модернізації, продиктованої капіталістичним містом, включно з національним і державотворчим дискурсом руських / українських міських еліт. Культурними центрами останніх на терені, який цікавить мене передусім, були Сянік, Перемишль і Новий Санч. Попри це в межах Австро-Угорщини не постав жоден міський політичний центр із такими соціальними та економічними ресурсами і культурним дискурсом, що дозволив би поєднати розмаїття регіональних історичних традицій та поточні політичні інтереси. Суб'єктом, оснащеним інструментами для конструювання модерної нації, могла стати лише руська / українська національна держава, проте елітам важко було не лише усталити політично-устроєву систему, а й досягти соціально-культурного консенсусу щодо такої держави.

Це означало би, зокрема, згоду на заміну давніх назв Русь, руський, русин, русинка на сучасні Україна, український, українень, українка і гарантування контрольованого перебігу цієї величезної культурної зміни. Одне слово, це вимагало назовницької влади. Її джерелом могла би стати та політична влада, силовий ресурс якої виник у результаті згоди зацікавлених сторін на його легальне застосування.

Однак протяжність усієї української етнографічної території від Лемківщини до Кубані вимагала величезного напруження національної комунікації, тобто значної кількості міст, за допомогою яких еліта могла би втримати

під своїм контролем сільську місцевість і назвати таке українське ціле національною державою.

Заснований на руськості український державний проєкт розвивався, однак його політичні шанси були незначними, і то не лише через те, що основну соціальну базу становили мешканці сільської місцевості, а й через геополітику. Європейська модернізація призвела до кризи руськості й продемонструвала неефективність еліт, що покликалися на неї: вона не становила загрози для імперій Габсбургів і Романових. Натомість заснований на руськості новий культурний проєкт під назвою Україна ніс українську політичну емансипацію, зокрема, для терену Карпат, що лежав на шляху Російської імперії до Середземного моря.

Розташована в Карпатах Лемківщина на початку ХХ століття культурно позиціонувалася як глибока австро-угорська провінція. Але вона могла відіграти свою роль у геополітиці Російської імперії. Адже держава Романових здійснювала в цій частині Європи великий геополітичний план під давньою вивіскою «збирання руських земель».

Карпати стали би стратегічним військовим районом, а суверенітет політичних акторів від Карпат до Середземномор'я зазнав би більших чи менших обмежень. Лемківщина, що її російська адміністрація трактувала як край, населений русинами / майже росіянами / «русськими», забезпечила би культурну легітимність, але реально на її терені були би розгорнуті війська для забезпечення із заходу карпатських перевалів.

Тим часом польський державний проєкт не передбачав ні геополітичної гри на південь від Карпат, ні культурної легітимації появи російської держави поблизу Кракова, ні відсування майбутньої польської державної адміністрації від гірських хребтів до лінії Сянік – Риманів – Ясло – Горлиці – Новий Санч. Карпатами також дуже цікавилися угорські політики. Слабкий словацький національно-державний проєкт не відтинав Лемківщину від державного кордону на лінії гірських хребтів, однак

спекуляції провідників карпатських русинів щодо власної руськості / руськості давали політикам Корони св. Стефана підстави для справжніх побоювань, що ці спекуляції можуть потенційно легітимізувати просування Російської імперії до Тисо-Дунайської низовини.

Територія Сяніцького повіту ЗУНР (т.зв. Висліцько-Команецької Республіки)

Описані вище геополітичні побудови не рахувалися з українським проєктом і не звертали уваги на те, що не поляки, угорці чи росіяни, а русини / українці населяють увесь Карпатський регіон – Прикарпаття, Карпати та Закарпаття. Навряд чи хтось припускав, що можлива українська держава зможе пов'язати Дніпро й Карпати. Тим більше, що карпатські спадкоємці Київської Русі на початку ХХ століття були дуже заклопотані з'ясуванням, чим була, а чим не є Русь, і чим не є, але може бути Україна.

Лихо (недо)роду

Український комунікаційний простір, що дозволяв би суб'єктам його української влади отримати бажаний державний ефект, не постав ні до, ні після закінчення Першої світової війни. Свідченням цієї фатальної відсутності став некоординований та не пов'язаний між собою розсип політичних ініціатив на карпатських околицях України в 1918–1919 роках. Майже всі ініціативи заявляли про своє прагнення підкорятися Українській Народній Республіці (УНР) чи Західноукраїнській Народній Республіці (ЗУНР), створеній у 1918 році, що об'єдналася з УНР в січні 1919 року.

Відтак, у листопаді 1918 року 35-літній греко-католицький священник Пантелеймон Шпилька не мав найменших сумнівів, які висновки йому слід зробити зі створення ЗУНР. Скликуючи 4 листопада до Вислока Великого на зустріч делегатів близько 30 місцевих сіл, він не сумнівався, що його пропозицію буде схвалено, і місцеве українське населення проголосить самовладдя, щоб ніхто інший не захотів над ним панувати.

Це набуло форми загальної згоди щодо того, що східна Лемківщина з цього моменту становитиме Сяніцький повіт ЗУНР — частину української держави. Так у цьому краї втілювали принципи демократії та засновки послання президента США Томаса Вудро Вільсона про право націй на самовизначення.

Легальність Висліцького акту не підлягала й не підлягає сумніву: він впливав із поширеної в тогочасній Європі демократичної концепції нації як джерела права. Декларації політичної волі українців Лемківщини було достатньо, щоб кожен, хто не є ворогом, розглядав цю територію як частину Західноукраїнської Народної Республіки. Цей акт не був ворожим до жодного політичного утворення, він був мирним, ухваленим мирним шляхом і забезпечував мир на майбутнє. Його демократичний ідеал і практика гарантували б йому існування, якби його сусідом була польська демократична держава.

Делегати, що зібралися у Вислоці 4 листопада 1918 року, не сумнівалися, що завдяки проголошенню української держави вони успішно виведуть свій край із нещодавньої напівфеодальної галицької автономії шляхти-поляків у межах монархії Габсбургів. Так звана Висліцько-Команецька Республіка була їх стрибком у модерність.

Досвід останніх кількох століть переконував, що тандем шляхетського двору спільно з римо-католицькою парафією продукує незмінний застій і – якщо поглянути на Європу – цивілізаційний регрес. Втеча Лемківщини в українську державу стала критичним підсумком давнього правління польської шляхти та Римо-католицької Церкви в цій частині Східної Європи.

Зміна

На початку XX століття політичні сили, що прагнули політичної влади в Галичині, базували легітимність своїх прагнень на державно-історичних аргументах. Для польських середовищ таким аргументом було Королівство Польське, яке припинило своє існування в 1795 році. Руські / українські еліти засновували легітимність своєї майбутньої держави на ще більш віддаленому минулому, прецеденті, що сягав XIV століття, – Галицько-Волинському князівстві.

Обидва аргументи були всього лиш ідеологічними конструктами. Від Галицько-Волинського князівства та Польського Королівства нічого, крім пам'яті, не збереглося. Спроба галицько-волинського рімейку на початку XX століття чинилася через понад 600 років після розпаду руської держави, у випадку польської державності часова дистанція становила понад 120 років.

На той час в Європі вже існувала інша цивілізаційна епоха, – нею була індустріальна Модерність. Було скасовано підвалини давнього суспільства – кріпацтво та панщину, з'явилися нові суспільні верстви – пролетаріат і буржуазія, нова форма економіки – капіталізм і пов'язаний із ним демократичний механізм легітимізації політичної влади.

Виникнення демократії як форми суспільно-політичних відносин було катастрофою для польської шляхетської «демократії»: село заступало панський двір, шляхту – загал, який ставав джерелом права. Демократія також означала, що русини / українці в Галичині, в тому числі на Лемківщині, могли самі вирішувати свою долю на основі власних законних колективних рішень.

Також відбулися важливі термінологічні зміни, які критично переглядали пристосованість старих феодальних байок до нових реалій капіталізму. Наприклад, у часи, коли Польське Королівство сягало Карпат, ще не існувало поняття Лемківщини. А коли в XIX столітті слово «Лемківщина» з'явилося, Польського Королівства вже не існувало.

Ще більшою мірою зміна термінології стосується базового поняття – України, цієї абсолютної нової культурної одиниці, в межах якої на політичну суб'єктність претендувала нація, якої раніше не існувало, але яка стала реальністю на початку XX століття, – українці, тобто модерні спадкоємці русинів. У вибореному для себе публічному просторі вони заявили, що Карпати, включно з Лемківщиною, населяють не кріпаки, а потенційно суверенний політичний суб'єкт, майбутня основа нової європейської держави.

Перспектива виникнення української республіки потрясла політиків Центральної та Східної Європи. Активний суперник, польські еліти, змарнували XIX століття, коли вони

бездумно спостерігали за тим, як із руськості вилонюється українство, але не зробили нічого, щоб поставитися до цього всерйоз. В ім'я минулого вони творили нову польську державу там, де для неї не було місця, оскільки його зайняли свідомі своїх прав українці, зокрема й на Лемківщині.

Тим часом, ще до створення в 1918 році Польської Республіки українські еліти встигли вписати Лемківщину в модерне поняття державної України. Перехід від руськості до українства означав глибокі зміни серед еліт, оскільки притаманний для XIX століття стан «зачарованості» поступився місцем характерному для XX століття відчаруванню – приєднанню до українства як шляху зміни ситуації на Лемківщині до кращого.

І це не дивно: польська шляхетська автономія довела Галичину до того, що аж до 1914 року вона залишалася найменш економічно розвиненим і соціально найбільш відсталим краєм монархії Габсбургів. Шляхта та інтелігенція, що з неї виводилася, й римо-католицьке духовенство не бажали розуміти, що в Східній Галичині європейська модернізація може означати лише одне: влада опиниться в руках спільноти з найбільшим демографічним потенціалом і економічним ринком. І нею аж ніяк не була польська спільнота.

XIX століття було втрачене для польськості також стосовно Лемківщини: ні польська шляхта, ні римо-католицьке духовенство не розробили вагомого наративу про своє право на цей регіон та про підстави своєї присутності в ньому. А для сумнівів були вагомими підстави, адже на початку XX століття Лемківщина була переважно вільна від польських шляхетських дворів, римо-католицьких парафій і мазурської селянської колонізації.

З цієї причини її не включили до ідеологічного конструкту, відомого під назвою «східних Кресів». Лемківщина жодним чином не відповідала «кресовому» баченню Придніпров'я чи Поділля XIX – початку XX століття. Реалії були жорсткі: про «кресовість» поблизу Команчі чи Жегестова не було й мови, оскільки з усіх частин Західної України аж до 1945 року це був край із найменшою польською компонентою. З цієї причини Лемківщину ігнорували в польській історіографії, хоча полякам потрібно було завойовувати її політично.

(далі буде)

Переклав з польської Андрій Павлишин
Публікація підготовлена в рамках проекту «стежками предків» від МГО «Вирій» за підтримки Українського культурного фонду

Ци и як вчыти о Лемковині?

То, же Лемковина стала предметом досліджень різних науковців, не треба нікого переконувати. Найбільше цікавлять нас етнографы або етнологи. Колиси інтересувалися Лемками, бо были- зме такыма собі карпатскыма індіанцями, кус для них дикыма, егзотичнымы, як тіж наприклад Гуцулы. Перед війном частина польскых науковців робила з нас «забытых Поляків», котрых треба привернути до польского народу. Выгнаня, найперше на схід, а потім на захід, вказало єднак, же Полякы добрі знають, до якого народу належат Лемкы. Але я не о тім. Пізніше, юж на чужині ци серед тых, што вернули на рідны землі, етнографы записували нашу нематерияльну культуру, наприклад сьпіванкы, обряды и звичаї, заховуючы їх перед втрахом. Але студії над Лемковином то не лем етнографія. То тіж медже іншыма: історія, історія мистецтва, мовознавство и літературознавство, соціологія; словом – Лемковином займає ся ціла купа гуманістичных и суспільных наук. Тым більше тепер, коли популярна стала ідея малых вітчизн.

ТЕКСТ д-р ІГОР КСЕНИЧ

А ци Лемковина може быти предметом вивченя? В наших краянів на Словаках можна студіювати русиністику в Прешові. Колиси «лемківску» філологію оферувала Педагогічна академія (тепер університет) в Кракові, але з увагы на брак охочых керунок замкнули. Неприпадково взяв єм «лемківску» в лапкы, бо лемківска была она лем з назвы. Выпускники той спеціальности отримували диплом російской філології з лемківскым языком. Чом так? Най собі в своїй совісти одповідят творці того керунку. Як комуси з Фльоринкы, Конечной ци Крампной ближе до Москвы, то пригадам лем, же по дорозі є принаймі два іншы славянскы краї. Славянску філологію з лемківскым языком годен єм зрозуміти, але російську нияк. Тото сьвідчыт лем о правдивых намірах «лемківскых філологів».

Адже, питання не иде о то, ци вчыти о Лемковині, але як? Як на мене, на певно не так, як колиси в Кракові. Мал ьм можливіст запропонувати штоси од себе в тій матерії. Університет ім. Адама Міцкевича в Познаню, в котрім роблю, скорыстал з європейской програмы PO WER¹ и в рамках проєкту «Uniwersytet Jutra» были дофінансуваны занятя, котры проваджены сут на ріжних факультетах. Я акурат працюю в філії УАМ в Гнезні – в Інституті європейской культуры, де вчыме на двох керунках: європейской комунікації и проєктуваню культуры. Для студентів той першой прирыхтувал ьм весном 2019 рока тыжневі варштаты на Лемковині. Занятя называли ся «Приближыня», а їх ціль была така, жебы показати студентам з близка іншу ніж польска культуру. В задумі мали-зме выїхати деси за границу. Початково думал ьм о Україні, але в тій групі більшіст то были власні студенти з України. По што в такому разі носити дырва до ліса? Товди я подумал о Лемковині. В кінци границя близко, а до Русинів зо Словаків тіж ьм плянувал поїхати.

Не буду ту писал детально, як вышли нашы «Приближыня». Повім лем, же студентам барз ся подабало. Звіт з нарыхтованых варштатів можна прочытати в науковому часописі мого інституту². В горах был час м.ін. на: стрічы з лемківськыма діячами (з ОЛ и Руской бурсы) и артистами (Юлія Дошна, Петро Трохановский), егомосьцями (грекокатолицькыма и православнымы), посмотрилі лемківску газдівку (Дзюбинілка в Гладышові), церкви, музеї (Дровянка-Никифора в Криниці и Енді Воргола в Меджилабірцях) и дуже іншого. Вшытко тото можете оглянути в репортажу зрыхтуванім через студентів³. Додам лем, же підсумували-зме проєкт стрічом в Гнезні. Крім репортажу студенти запрезентували знимкы з выїзду, а я побесідувал з Оксаном Грабан-Ліхтаньском о гнешній ситуації Лемків. Запис бесіды можете послухати під тым мотузком⁴.

«Приближыня» мали быти продолжены в 2020 році, ништо ся лем не сподівал такой біды, як COVID-19. Мал ьм ищы надію, же як ситация ся поправит, то зас поїхаме в Бешкіды, але ректорска влада заборонила занятя в терені. В тій ситуації в 2021 році перенесли-зме нашы варштаты в сьвіт онлайн. Спільно з колегами др Сильвіом Шыковном и др. Камілем Василькевичем поділили-зме ся роботом. Я взяв частину звязану з історіям. На

Учасники варштатів «Приближыня»

моїх занятях студенти рыхтували презентації о минулім и теперішнім Лемків, што пізніше служыло за підставу до дискусії. Найцікавшу презентацію – о розбійниках – представили-зме публічно на «Отвореных дверях» нашого інституту. Додатково, жебы студенти хоц кус почули клімат гір, вдало мі ся зробити інтернетовий spacer по Конечній, котрий можна оглянути на Фейсбуку⁵. Мої колеги заняли ся реалізаційом двох проєктів. Першым была інсценізация драмату Анджея Стасюка «Чекаючы на Турка», котрий діє ся на конечняньскій Дуяві. Хочу підкреслити, же з увагы на ковідовы ограничыня студенти крутили фільм не виходячы з хыж, за посередництвом програмы Teams, котру выкорыстовуєме в роботі на УАМ. Што з того вышло, можете оцінити сами⁶. Другым проєктом была лемківска книжка кухарска написана через студентів, доступна на сайті інституту⁷. Варштаты дополнили стрічы з запрошеныма гостями – представниками Об'єднання Лемків. О лемківській кухні оповіла пані Анна Буковска, а лемківскы звычаї представил Григорій Суханич.

Як студенти оцінили дистанційны занятя, довідам ся певно за якысий час зо студентских анкет. Ваша – чытачів – оцінка «Приближынь» буде для мене тіж барз цінна. Мам надію, же буду мал ищы нагоду, жебы познайомити студентів з Лемковином. І вас намавляю до такой промоційной активності.

¹ Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój

² <https://steurn.pl/files/igor-ksenicz.pdf>

³ <https://www.youtube.com/watch?v=Y75na13lyo4>

⁴ <http://www.radio-lemko.pl/archive/id/69/>

⁵ <https://www.facebook.com/przyblizenia/videos/166115548700379>

⁶ <https://fb.watch/6JbiJV70lk/>

⁷ <http://ike.amu.edu.pl/wp-content/uploads/2021/07/Niezwyk%C5%82a-%C5%81emkowszczyzna-1.pdf>

30-ліття Незалежності

ТЕКСТ АДАМ ВЕВ'ЮРКА

У серпні у Вроцлаві дуже врочисто відсвяткувано 30-ліття незалежності України. На запрошення голови відділу ОУП пана Ігоря Саломона мав я честь репрезентувати на цьому заході ОЛ. Святкування почалось 20 серпня 2021 року фестивалем «Фемінатива: Польсько — українська дружба – Concordia Design». 24 серпня в греко-католицькому соборі Воздвиження Чесного Хреста відправлено Літургію за Україну, яку очолив владика вроцлавсько-кошалінський Володимир Ющак. Після Літургії всі учасники з прапорами та співом пішли походом на вроцлавський ринок. Серед фан були також прапори м.ін. свободної Білорусі, Литви та Грузії. Всі дійшли під вроцлавську ратушу, де почались далші святкування. О 12 годині з ратушної вежі прозвучав гімн України, по тому всі заспівали ще раз гімни України та Польщі. Після цього всі перейшли на відкриття виставки «30 років Незалежності України. Співпраця польсько-українська». Відчитано резолюцію сейміку Нижньошлеського воєводства, приурочену річниці незалежності України. Організатором цієї частини був уряд міста Вроцлава та Маршалківський уряд воєводства. Ввечері відбу-

лись інтеграційні майстер-класи для дітей «З Україною в серці», організовані фундацією «ВІВА» в Центрі української культури та розвитку при славній вулиці Руській, 46. Відкрито також фестиваль «SkovorodaFest 2021», організаторами якого є Зона культури Вроцлав та фундація «Україна». Ювілей закінчено 28 серпня фестином, організованим Вроцлавським відділом ОУП біля вроцлавської Політехніки. 30 літ незалежності України минуло. Знаємо всі, що перед Україною багато питань, а одне з головних - куди має прямувати

український народ. Віримо, що Бог подарує Україні мир, згоду та економічний розвиток. Для нас у Польщі це дуже важливо. Ще раз велике «Спасибі» складаю на руки пана Ігоря Саломона. Тільки Разом.

— — — — — ● — — — — —

Ани ся обізримо і мине осінь. В великим поспіху будеме рихтуватися до Різдва. В тій великій заколоті думаме, што треба купити до їдла, што дома зробити, а и не можеме забити на сьв. Миколая. Треба придбати даяки подарунки дітям, а, може, кому іншому?
Мамає таку думку: **подаруйте хоцки дві пренумерати «Ватри» Вашим близким.** Може, мамі, няньови, а може стрині, стрикови, уйчині, уйкови, може, своїм дітям, яки мешкают в великим місті, та не трафляют на «Ватру»? Треба лем вписати на бланкеті:

Zarząd Główny Zjednoczenia Łemków
Bank PEKAO SA: nr konta 83-1240-5110-1111-0000-5207-8745
Мусите вписати кому оплачуєте квартальник, та вплатити лем 25,20 злотих.
Правда, же то нич тяжкого?

12 і 17 жовтня 2021 рока то виняткові дні.

В тим же часі кир Євген Попович, митрополит перемиско-варшавський Української Греко-Католицької Церкви святкували свій 60 ден народжіння і 35 річницю єрейської хіротонії.

Високопреосвященніший Владико!

З нагоди двох так важливих для Вас ювілеїв жичиме Вам многих Божих ласк, дальших успіхів в роботі на винограднику Христовому, дуже сили, кріпкого здоров'я.

Іс полла еті, Деспота!

Головна управа ОЛ,
редакційний колектив часопису «Ватра»

12 жовтня 2021 року наш парох о. Мирослав Драпала відзначає 25 річницю рукоположення.

Всечесний Отче!

Щиро вітаємо Вас з великим і радісно-урочистим днем у Вашому житті – днем, коли Ви святкуєте 25-річчя священства. Нехай Всемиловитий Господь обдарує Вас всіма благами, мудрістю великих церковних учителів, рівновагою духа для здійснення його волі та міцним здоров'ям на многая і благая літа.

Парафіяни з Лігниць

З нагоди 60-ліття шлюбу Ольги та Василя Пецушків

Шістдесят років то більше ніж півстоліття.

Шістдесят - ціла епоха, лякає і захоплює.

Дороги Родиче, за тоти довгі роки Ви стали Прекрасним подружжям, ідеальними батьками:

Татом, Мамом, Бабцюм і Дідом,
Прабабцюм і Прадідом.

Дякуємо за подаруване життя, за любов і розуміння,

За добрі поради і підтримку в тяжких хвиликах.

Жичиме Вам міцного здоров'я і довгих років життя!

Ваши діти Богдан та Івона з родинами

Національність а регіональність

ТЕКСТ МИХАЙЛО МАРКОВИЧ

З оповідань моєї мами, яка народилася в селі Вафка, пригадую її одну оповідь, що після шлюбу вона переїхала в село Устя Руське і сказала сусідці, що вона українка. Сусідка відповіла: – Пані Маркович, тут українців не є. На це моя мама відповіла: – Але тепер будуть, бо я ту є.

Моя мама навчила мене швидко читати і писати по-українськи. Згодом я почав також вчитися в українській школі, до якої я прийшов і мене непотрібно було українізувати. Цю свідомість я виніс з родинного дому. Пригадую також розмову моєї мами з виселеним з Устя чоловіком, який розповідав (роки шістдесяті), що на Лемківщині «юж бють палики і означають територію незалежної Лемківщини.» Моя мама не переконувала його, що це якась фантазія і коли він вийшов з нашої хати, її коментар був такий: «Видиш які фантазії поширюються серед людей з Лемківщини». Очевидно тих стовпів, які мали б обмежувати Лемківщину ніхто ніколи не ставив і не бачив.

Я завжди ставляв собі питання: «Що це таке Лемківщина?» Якщо люди, які від століть жили тут, між Попрадом і Сяном, мали візантійське віроісповідання, з центром в Київській Русі, а княгиня Ольга і князь Володимир були її хрестителями? Прихожани Греко-Католицької Церкви моляться українською мовою. На вході греко-католицької церкви в Криничі є напис: «Українська греко-католицька церква», так само цей напис є на церкві в селі Панкна. Під час депортації в 1947 році населення Лемківщини закваліфіковано як українців, церковний провід Української Греко-Католицької Церкви знаходиться в Києві, там де її джерело. Мені важко зрозуміти, чому вірні тої церкви заперечують свій зв'язок з українством.

Я знаю, але водночас і не хочу нікого намовляти, якщо йдеться про національну приналежність. Для мене Лемківщина – це територія, а не нація. Населення Лемківщини

спілкується діалектом, а творення з нього окремої самостійної мови є штучне і напевно ніколи не буде практично вживатись. Всі ці зусилля щоб зробити лемківський діалект повноцінною мовою не принесли і не принесуть жодних результатів, але напевно приносять багато замішання і втрати енергії. Тепер, коли під час перепису населення треба визначити свою національність, я не міг інакше себе записати як українець, очевидно з Лемківщини (бо Лемківщина для мене є тільки територією).

Велике здивування викликало в мене, коли я в часописі «Ватра» ч. 2 від 2021 року прочитав на першій сторінці: «Спис 2021: я лемкиня, ні – я лемко» (хоча в статуті ОЛ виразно написано про приналежність мешканців Лемківщини до українського етносу). Чи редактори «Ватри» не подумали, що такі ствердження є причиною непотрібних суперечок? А в кінці ведуть до помішання понять території і національності. Я гордий з цього, що я народився на Лемківщині і тут зістану назавжди.

Новиця, актуальне на день 20 серпня 2021

— • —

39 Лемківська ватра в Ждини – гев з Б. І. Антоничом

а што чути на Антоничівці

ТЕКСТ НАТАЛІЯ ГЛАДИК

Дороги читаче Часопису і учасники подій в Центрі культури ім. Б.І. Антонича в Горлицях!

През півдруга рока Антоничівка була заперта зо взгляду на епідемію. На щастя од серпня того рока двери до нашого центру культури зас сут широко отворени для Вас. Приходте як лем можете, тішмєся собом і тим што офєрує нам наша пребогата культура.

В меджечасі в Антоничівці проходили дві події.

Перша з них то **«Lemcosmetik»** – варштати натуральной косметики, яки проходили юж четвертий раз. Можна повісти, же тоти варштати на стале гвошли в гармонограм культурних подій центру.

І так 20 серпня 2021 рока гвечер, група 12 осіб під доглядом Юдити Росін-Келтики зрихтувала си крем для лица і помаду для губ. Наш центр на три години замінився на домашню, зілярську лабороторію. Шитко зроблене з натуральних продуктів, зіля і без консервантів. На стрічи мож било дізнатися о властивостях деяких рослин і передошитким спрібувати власних сил в тім зілярскім ремеслі.

Наступном, тіж варштатовом стрічом било

«ЛЕМКО Fashion 21'» – варштати традиційной лемківской кривульки, яки реалізуєме од 2013 рока. Занятя провадила незвступлена майстриня, пані Анна Добровольська з Кривой. Фаху навчилася од своей мамы Марії Гук. Родинна традиція була і є дале передавана з мамы на дівку. 30 вересня 2021 рока учаснички варштатів мали змогу навчитися робити два варіанти брансолети. Кожна жінка сама колористичні запроєктувала си свою обручку. Вказалося, же не легке то занятя, вимагат дуже уваги, миру і терпіння. Та тішит, коли зробится самому свої прикраси і забере зо собом на пам'ятку.

Щиро запрашаєме,

приходте, двери Антоничівки
сут широко отворени для вас!

Дитяча сторінка

I. Осінь

Осін, осін, лист жовтіє,
часто дрібний дощик сіє.
Осін, осін, лист жовтіє,
а за вікном вітер віє!
Діти бігають по поли,
печут собі бараболі.
Добрі вам в теплі сидити,
вогник тліє, мама гріє,
нагодує, приодіє
А ми - в тузі, небожата,
голод тисне, зимна хата.
Кинте хліба округинку,
а споможете пташинку.

з книжки «Забави з віршом»
О. Слободзян-Ксеніч, А. Ксеніч

II. Листочки,
трави,
плоди з
лемківських
ріль і лісів

А Вам што
подарилося
найти?

III. Лемківська вишиванка на осінніх
листях? Чом би ніт!
Сприбуй разом з нами!

IV. Осін дає нам добру нагоду би
пізнавати природу!

Хлопчиска Семан (2,5 рока) і Рисьо
(6 років) Фудалю з Горлиць радо ходят
до ліса за грибами. Того рока принесли
родичім повни обалки риджиків.

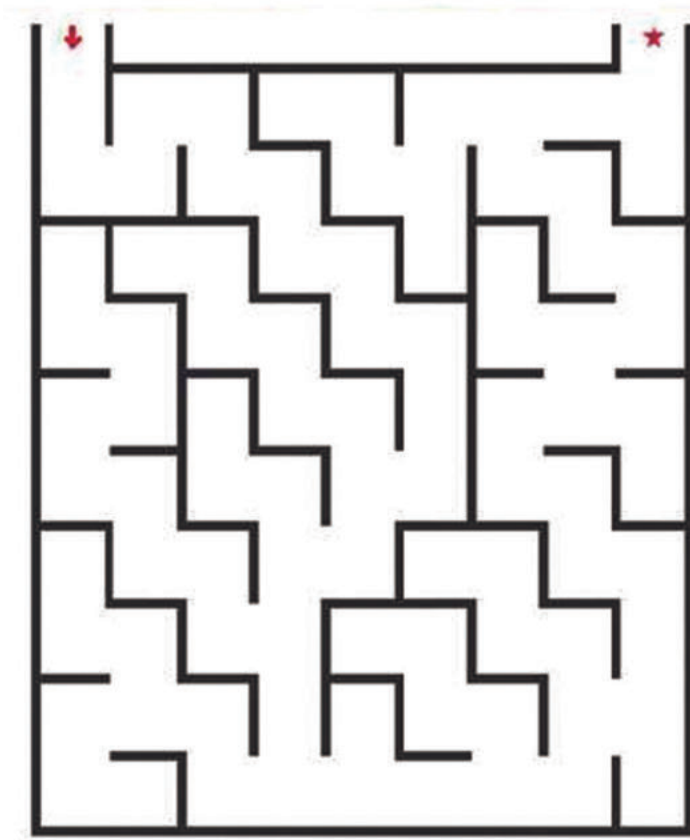

V. А яки кольори має осін?

О тім найліпше знає дволітня Оля Бреян!
Маленька красуня рада парадні ся
облікат, адже так личит мешканці
Вроцлава.

VI. Поглядайте правильну
дорогу в лабіринті!

VII.
Осіння
гаданка

Я - руда,
І ти руда!
Я з хвостом -
Ти без хвоста!
Я - звірятко,
Ти - грибок,
А ім'я -
Одне на двох!

Фольклорний гурт «ЛемМи» з Команьчи

В кадрі «Ручай»

31

Кермеш в Вільхівці

Суботнє сьяткування зачалось єдном пісьньом, яку заграла «Капеля Древетня» з Любліна, пак привитано присутних і отворено виставку фотографій. «Наш Кермеш. Спогади з Вільхівця» - то ретроспективна презентація, яку зрихтувала Ольга Пиж, а зобрани фотографії походять з архівів Миколая Ґаблі і Об'єднання лемків. По знімках видно як мінялося вільхівцє сьвято. Як з родинного і камерального кермешу тота подія сталася богата в програму, динамічна і широко пізнавальна, в тім тіж серед туристів з цілою Польщи. Видно тіж люди, яки роками творили і організували вільхівцєкий кермеш. Спостеречи мож як мінялося село, прецінь за тридцет років дуже є тих змін і в селі і серед люди... По вернісажу розпочалася лемківска забава, дале при «Древетні», як за давних часів.

Неділю розпочато концертом «Капелі спід Рубані» з Коросна. І ту наступив барз важливий момент. Заступник Голови ОЛ Штефан Клапик, в присутности цілого села, учасників «Кермешу» і запрошених гости (мера Дуклі і представників Короснянского повіту) урочисто вручув грамоти признани Головом управом ОЛ для заслужених вільхівчан. Не било би «Кермешів», якби не родина Ґаблів – Миколай і Марія, дале Ваньо Торопила і Ваньо Буряк, неоцінений Зенон Федак і особа, яка по довгій перерві тепер юж з родиною, вернула на Лемковину і дуже помогла в організації тогорічної події - Рената Ґабло-Шептак.

Необхідним елементом є тіж Служба Божа в церкві, яку служили отець декан Андрий Журав. З церкви шитки вернули до сьвітлиці. Далє своїм музиком розгрівав нас: Молодіжний ансамбль «Ручай» зо Санкови, яким керує мультиінструменталіст Мірко Богонь, «Лемми» з Команьчи, «Зєспул Каська» з Дембовца, а на кінець колектив «Ани мали, ани вельки» з Любліна.

То не кінець зрихтуваних атракцій. Била і авторска стріча з Миколаєм Ґабло і його книжком «Вільхівец лемків втрачений» – то спогади автора списувани протягом 50 років, а водночас монографія села. Друга книжкова пропозиція то «Лемківски прслів'я і приповідки зо Сьвяткової Великої і околици» авторства Василя Баволяка. Стрічу провадив видавця Веслав Жизновскі. Варштати малювання на камени провела Анна Романьчак-Полянська, на них же учасники зробили сой прекрасни пам'ятки з Вільхівця. Дрібном, але важливом частином «Кермешу» була пам'яткова книжка виклиєна знімками з виставки. Учасники «Кермешу» могли лишити в ней сьлід по собі або поділитися своїма спогадами чи заувагами. А же, як то гварят - сьвіт є малий, в книжці найдеме впис учасника 31 «Лемківського кермешу» в Вільхівці аж з... Нью-Йорка!

Конкурс «Малювання на камени» на фінальнім етапі

Наша молодь здобула Гродзєц

ТЕКСТ АДАМ ВСВ'ЮРКА

Замок Гродзєц в минулому і нині завжди був та є туристичною атракцією також для нашої спільноти.

Наші люди пізнали цей замок в 1947 році, після виселення на західні землі. Коли сюди прибули, замок був знищений, розграбований та спалений Червоною армією. Радянське військо знищило цей древній середньовічний замок тільки тому, що нічого цінного тут не знайшли. Колись в історії було таке плем'я, яке так само спалило Рим. Назвали його «вандалами».

Але і так знищений замок був місцем, де наша молодь, після виселення, на Заході могла проводити вільний час. Замок Гродзєц розташований між Хойновом та Злоторієм, тобто землею, на якій поселено багато наших родин у 1947 році. Тут люди у неділі приїжджали роверами зустрітись в атмосфері таємниці. Люди розповідали, що на замку заховані багатства, які німці під кінець війни вивозили, втікаючи від радянського війська. Ці легенди живуть і сьогодні та весь час породжують нові гіпотези.

А тепер коротко про історію замку, котрий трішки став і нашою історією.

А треба також згадати, що в Злоторії було відкрито перший український ліцей у Польщі (1 вересня 1957 р.) пізніше перенесений до Лігниць (у 1960 р.), де він працює й досі. Перша згадка про замок походить з 1155 року. Князь Болеслав Високий у цьому замку заснував монастир для монахів цистерсів з Любйонжа. Замок на кам'яний перебудував його син Генрик Бородатий, який мав стати польським королем. Його син Генрик Побожний загинув на Лігницькому Полі в битві з монголами, які після спалення Києва у 1240 році дійшли аж до Лігниць (9 квітня 1241р.), де й перемогли лицарів зі Шлеска та західної Європи. Костьол на замку фундувала свята Ядвіґа Шлеська — дружина Генрика Боро-

датоґо. У 14 і до половини 15 віку Гродєц був власністю роду Боживоїв. У 1470 році купив його князь лігницький Фридерик I, замок на той час був знищений внаслідок гуситських воєн. Покровителем замку став святий Юрій, так близький Україні і так почали його називати - «замок святого Юрія». На жаль, під час тридцятилітньої війни Гродєц був спалений військами Альбрехта фон Валленштейна. Щойно на початку 19 століття князь Ян Генрик VI Гохберг купив замок та відновив його як туристичну атракцію. Тоді Гродєц став музеєм готики і ренесансу Шлеска, на замку діяли ресторан та готель. Та прийшли погані часи II світової війни, а з ними і Червона армія...

Учні в зброярні

30 вересня 2021 року учні 8 класу нашої школи та їхні батьки були на екскурсії в Гродзці.

Молодь могла пізнати замок, його історію, милуючись краєвидами з мурів, а на кінець поїсти ковбаски при вогнищі. Після 1947 року наша молодь тут відпочивала, так само ми відновили цю традицію. Історія ніколи не є мертва, коли люди про неї пам'ятають. Вірю, що ще не раз завітаємо на мури замку Гродзєц, бо це вже трішки і наша історія на західних землях.

В порогах лігницького ліцею

ТЕКСТ **МАРІЯ ТРУХАН**
(МАТІЙЧАК)

Кожний у своєму житті любить повертатися до своїх молодих років. Споминається те, що було приємне, файне та цікаве. Це все найчастіше можна пережити в молодих роках, будучи в школі. У нашій школі діялося багато доброго. Сьогодні можна сказати, що запам'яталося все, що було добре для молодої людини. Школа, яку згадую, має вже своє місце в історії нашого народу і не один мав вже нагоду висказати на її тему декілька слів. Але завжди найдеться подія, про яку ніхто не згадував. Часи, про які згадую, то роки 1977-1981. Давно, правда ж. У школі, всі, хто жив у гуртожитку, мали різного роду обов'язки і заняття. Ми мали також і вільний час, добре нами використаний. Сьогодні я хотіла описати одну з подій, яка відбувалася восени. Всі мешканці гуртожитку брати участь у праці, яка мала за ціль принести користь для його

даткові «осінні ферії», які були призначені на копання картоплі. І так і наша школа приступила до реалізації вимогів шкільної програми, а ми мали обов'язок приступити до праці. Недалеко Лігниць знаходилися ПҐР (колгоспи), старше покоління знає дуже добре, як виглядала праця в таких господарствах і як багато мешканців околичних сіл там працювало. Дирекція IV Ліцею нав'язала співпрацю з директором ПҐР в Осеку. Те що залишилося в пам'яті то «Вонанза», яка возила нас на поле, де ми збирали картоплю. Ця машина то оббудована причепа трактора, з провізоричними лавками, з написом «стопа немає» в місці світел. Сьогодні не було б це можливим, а тоді «бонанзи» безпечно довозили нас на місце.

Тепер можна сказати, що ця співпраця принесла самі користі, хоч ми як молоді люди тоді ще цього не знали.

По-перше, наша школа отримала добру картоплю для підготування страв для учнів. Всі, які жили в гуртожитку, могли через цілий рік (крім канікул) їсти дуже смачну картоплю. По-друге, найбільша користь, це добра забава молодих людей, які працювали в полі. Ця добра забава і атмосфера через цілий день спричиняли це, що всі охоче їхали на роботу. Хоча декотрим залишилася травма і кажуть, що часом як ідуть спати то перед очима бачать повні ряди картоплі, яку треба збирати... А я пам'ятаю запах поля, диму з вогнища, смак чорної кави, булки з маслом і жовтим сиром... А коли закрию очі, чую сміх, жарти, перші залицянки та співані в дорозі на поле пісні. Це був добре і гарно пережитий час.

Збирання картоплі (і мишей :)
PGR w Osieku, рік 1979, учні різних класів.
З архіву Марії Трухан

жителів.

Але поки що мушу приблизити трішки історії. Роки 70 і 80 XX століття це у Польщі час комунізму. Тоді влада клала натиск на виховання молоді в соціалістичному дусі. Одним з вимогів було виховання через працю. У шкільному році 1974/75 було введено до-

таланти, фасцинації...

— бесіда з Ольгою Павліщи —

Ольга Павліщи вродилася в Лігниці, тепер мешкат в Варшаві. Працює в телевізії, подорожує, любить кіно і їзджина на ровері.

«Світ є великом книгом, тоти, што не подорожують, читають лем єдну сторону» - юж давно тому повідав сьвятий Августин. Коли зрозуміла-с, же хочеш видіти далекий сьвіт в «реалю», а не очима інчих?

Все цікавили мене подорожи, тоти близки и далеки. Напевно, дідове і родиче мали великий вплив на розвиток моїх заінтересувань, часто спільні їздили зме по Польщі. Літом в Гори на Ватру, а и до Оструды (там мешкали други дідове), чи над море. Як дітина часто ходила-м з мамом та ей класом (мама учительювали) на райди по терені Нижнього Шлеска, організувани Perez ПТТК. Коли мала-м сім років родиче післали мене (разом з кузинками і кузинами) на мій перший пластотий табір до Пшерванок на Мазурах. Пізніше били інчи табори і «Сарепта» в Команьчи. Ищи в роках дев'ятдесятих двадцетого століття діти з пункту навчання української мови в Лігниці поїхали в Україну, то била для нас велика пригода. Дальши подорожи уможливили туні самолотови польоти. Наглі вказалося, же за 1 євро можна полетіти до іншого краю, з таких можливости зачали зме з Марціном користати юж коли зме студювали.

Знаш вимінити країни, в яких сте били? Як документуєте Ваши подорожи? Вказуєте сьвіт іншим?

Били зме в 68 державах. Все робиме записки з подорожи і барз дуже знімок. Наши знаєми часто просят о пораду кед іде о подорожування - і так жеби пересиланя інформацій било легше, а тіж жеби не втекли нам декотри дрібниці (ціни, години одіздів), заложили зме блого www.pozdro600.pl, маме тіжkonto на інстаграмі [@pozdro600.pl](https://www.instagram.com/pozdro600.pl). Старамеся там до часу до часу публікувати статті, не все нам ся подарит робити тото систематичні. Хотіли би зме заохотити шитких до подорожування, бо то найліпший спосіб, жеби зохабити за собом вшелеяки стереотипи.

Подорожували сте по південній Гамеріці. Як організували сте тот виїзд, кільки часу займує приготування до такой виправи? Подорож во двоє є ліпша як подорож в групі?

Рішення што до виїзду била спонтанне. Так напавду не приготувували зме ся до того виїзду. Мали зме такий плян, жеби по студіях заробити гроши на білет до Аргентини та поглядати там даяких практик. По місяцови мешканя в Буенос Аїрес дійшли зме до висновку, же шкода так сидити в єдним місци, як зме перелетіли гідний кавалець сьвіта. Лишили зме більшіст річи в Паулі - нашой аргентинської знаємой з «couchsurfing» (сайт, де люде запрашають тих, яки подорожують, до сьвойой хижы та пропонують їм нп. безкоштотвий нічліг) і поїхали зме з малим наплечником автостопом в напрямі Кордобы. Іманя стопа прийшло дост легко, а подорож по Гамеріці так ся нам сподабала, же ствердили зме же до Буенос Аїрес не вертаме. Скінчилося на 6 місяцях подорожування.... Било то барз економне подорожування, бо мали зме мало гроши. Переїхали зме 8 країн. Спали зме або у люды з «couchsurfing», або в шатрі. Їли зме в туніх барах для місцевих, де дост смачні годеи зісти.

На певно легше є подорожувати во двоє як в групі, як ся виберат такий спосіб подорожування як ми. Коли імаш стопа то тяжко дашто зімати для великой групи. Переважні місця сут два, єдно. А і піднимати даки рішіння легше во двоє.

Перед пандеміюм вирушили сте на схід. Треба било зміряться зо сьвоїма недоліками, небезпечном дорогом, холодом, пекущим сонцем. Кілко пар черевиків треба мати? Одкаль знате кілко води треба нести в наплечнику жеби єй не бракло?

Подорож по Азії, Австралії і Новой Зеландії била ліпше зорганізувана, як тота по південній Гамеріці, хоцки і зато, же мусіли зме мати візи до країн, яки хотіли зме одвидіти нп. до Росії чи Китаю. З випереджиньом мусіли зме купити квитки на Транссиберийску залізницю. Так напавду николи не можна запланувати шиткого на 100%. Все дашто може ся змінити, запізнит ся автобус, дорогу ся стратит ітд. І добрі, бо о несподіванки тіж іде в подорожуваню! На певно важливий є досвід, можна скоріше підняти тяжке рішення. А што до черевиків, в часі подорожи, яка тирвала рік, кожне з нас сходило по 3 пари.

В часі подорожи пізнаєме ціле кулінарне богатство даной держави, коштуєме нови страви. Што Вас заскочило в азійській кухні? А чого Вам бракувало по так довгим подорожуваню?

В Азії на певно бракувало нам хліба, набілу, но і перогів. По переїханю з Азії до Австралії тішили зме ся тим, же можеме зісти піццу, з той втіхи аж зробили зме си фотку з піццом. Азійська кухня є барз ріжноманітна і жодна страва не здабат на таку, яку сервуют в ресторанах в Польщи. В Китаю бракувало нам свіжой зеленини – бо гин шитко є смажене. В В'єтнамі зачудувало нас, же люде їдят дуже багеток – то останок по французких колонізаторах. Навчили зме ся їсти риж сервуваний в ріжних спосіб на... сьніданок! Пізнали зме тіж купа нових способів сервування кави.

Індія, Місто Варанасі

Одкаль походят Твої дідове?

Дідове зо сторони мами:
Бабця Люба Гашинська з Явірника
Руского
Дідо Омелян Демун з Сянічка
Дідове зо сторони тата:
Бабця Текля Демчар з Кривой
Дідо Йосиф Павліщи з Затиля

Де хотіли би сте ищи поїхати?

Хочеме відвідати Мексик та Середушчу Гамерику, але з огляду на працю та пандемію мусиме одложити наши пляни на якийсь час.

**Жичу здійснення мрій.
Дякую за бесіду.
(Бесідувала Анна Буковська)**

Лауреати IV едиції конкурсу «Лемківщина оком дитини»

Закінчилася IV едиція конкурсу «Лемківщина оком дитини». Об'єднання лемків юж четвертий раз запросило діти малювати найкращи краєвиди і місця Лемковини, пото жеби пізнавати нашу землю. В тим році прислано понад 50 прац-малюнків.

Жирі конкурсу в особах: д-р Анна Барнат та Наталія Гладик вибрало найкращи праці і признало головни місця і 1 виріжніня. Треба тіж повісти, же шитки діти котри прислали свої праці на конкурс отримали нагороди. Відповідальними за проведення конкурсу били д-р Анна Барнат та владика Аркадій Троханівський. Для наймолодших діти бив то конкурс під наголовком «Лемківщина оком дитини», а для старшой групи: «Поштова марка з Лемковини».

Представляме лауреатів конкурсу в двох вікових категоріях:

I категорія для діти віком „0 – IV” :
«Лемківщина оком дитини»:

I місце: Ганна Буковська – Зємніце,

II місце: Татяна Сьвятківська – Криниця,

III місце: Мартина Адамик – Брунари, Виріжніня:

-Магдалена Сьвятківська – Криниця,
II категорія для діти віком „IV – VIII”:

«Поштова марка з Лемковини»:

I місце: Анна Звягель – Ганьчова,

II місце: Наталія Сьвятківська – Криниця,

III місце: Юлія Бронішевська – Криниця,

Дякуеме барз шитким дітям, котри взяли участ в конкурсі.

Дякуеме тіж вчителям, родичам і опікунам, котри прислали праці в імени діти.

Нагороди дітям подарували Лемківська освітня фундація ім. Івана Криницького з Устя Руского та пан професор Михайло Маркович з Новиці.

Просиме до наступной едиції нашого конкурсу. Най лучит нас шитких розсіяних по сьвіті, а діти най оповідают о рідній лемківській землі своїма малюнками.

кир Аркадій Троханівський

27 серпня 2021 р. одишов до кращого світа

св. п. Андрій Гойсак,

нар. 17 вересня 1960 рока в Дрезденку біля Піли. В 1963 році родина вертат з вигнання до Реґетова. Середню школу Андрій кінчит в Горлицях, працює в SP в Реґетові, Смереківци, в Осередку Здоров'я в Гладішові. Направлят техніку RTV. В 1983 році в Пантній бере шлюб з Анном Горошкевич, мають троє діти, внуки. Покійний Андрій лишился в нашій пам'яті як радісна, помічна, шанувана в народі людина, дяк, одданий церкви парафіянин, акордео-ніст-самоук, електрик-електронік.

Дякуємо Ти, Андрию, за Твою доброту, за Твої золоті руки, за Твій присвячений нам час, безцінний ...!

— • —

Спростування

В 113 номері «Ватри» (2/21) на стороні 22 надруковано текст Михайла Трохановського «Десятинни річниці 2021 року» написаний західньоолемківським піддіалектом. Редакція зробила коректу без згоди автора.

В 114 номері «Ватри» (3/21) на стороні 5 надруковано текст Олександра Маслея «Piotr Czuchta Starosta kilku wiatr». Тот же текст зрихтуваний бив на основі бесіди з паном Петром Чухтом, проведеної в 1995 році. В тексті найшлася помилка в назвіску Пана Петра.

Перепрашає!

Андрійови Гойсаку

На прощання

Андрию

Но, в той час зелений,
де Ротунди й Магури, ліс не червений.
Іщи гластівки не одлетіли,
іщи отави не покосили.
А Ти собі пішов у небесні
Реґетови и Смереківци.
Знаш, вчєра дощ пришов.
Пішов єм по луках Ждині,
по чєлі крапля за крапльом
і силза за силзом
І зберав-єм їх до жмени.
За Тобом, приятелю, силзу
сховал-єм до кишени.

Андрию

Чути ту в Смереківци з Явора Твій голос,
чути молитву співучу ТВОЮ:
Чом єс нас лишив?
І пішов служити Богу?
Може потребував Тебе, як ми Тебе.
Може ся Йому телевізор зопсув?
Воз и направ його.

Андрию

Ід гин, у щасливу країну руснацку!
Співай і грай наши співанки.
Збер до купи реґетов'ян и смєреківчан,
Сядте під Ротундом на небесній Ватрі,
Співайте и виглядайте нас.
На нас тіж недовго приде час,
Спіткаме Вас..

До позарани

Андрию

До побачення

Вічная Тобі пам'ять

Олександр Маслей

Чергові 16 «Українські Клімати»

 ТЕКСТ АДАМ ВЕВ'ЮРКА

Після перерви з приводу пандемії знов у Лігниці пройшло свято нашої громади — «Українські Клімати». Як завжди в минулі роки, концерт був різноманітний, але і традиційний, бо на сцені виступила молодь з нашої школи під керівництвом пані Зої Лукашик. Слід згадати, що серед організаторів з ОУП були нові молоді члени організації: Іван Вев'юрка та Михайло Буковський.

А хто ще виступив, крім ансамблю з нашої лігницької школи? «Гудакі» з Черемска, «Файна Ферайна» та відома всім «Говерла». Організатором було ОУП, лігницький гурток ОУП за підтримки Лігницького центру культури. Фінансову підтримку дало МСВіА та президент Лігниці Тадеуш Кшаківський. Концерт проходив на площі Рицарської Академії. До зустрічі за рік!

Учениці ІV Ліцею з бандуристком Наталією Бернатською

До Улюча, що над Сяном (тавтограма)

До Улюча, який над Сяном,
Довго не верне такий ранок,
До якого, так любо вертали батьки...
Де весна говорила квітом,
Де життям втішалися діти,
Де плодами дарили поля і сади...

Де то в неділю рано вранці
Дівчата й хлопці в вишиванці
До церкви йшли, якої сьогодні нема...
Де Слово Боже, було БОЖИМ!
Де ніхто з ніким не ворожив.
Де один одного вітав в ім'я Христа...

Думками я лечу в той Улюч,
Де все минуле бачу й чую...
Дубник відвідую у своїх молитвах.
Де спочивають стрижи, дідо...
Дуби і липи панакхиду
День й ніч співають всім, які сплять
у гробах.

До вас звертаюсь Улючани.
Доведіть, що ви гідні шани.
Дітям скажіть, що в нас коріння над Сяном.
Доки наш корінь живим буде,
Душа співати буде в грудях.
Думками зв'яжемося всі з рідним селом.

Таке-то з пам'яті читаю (тавтограма)

Тоді струмок з камінчиками грався.
Так, я це бачив стоячи на місточку.
Той промінь сонця, що в воді купався...
Тоді задумав про татову сорочку...
Тих думок скритих все життя тримався.

Тепер, коли вже роки дозрівають,
Той потік сниться. І форе́лі в ньому
Там у каміннях так любо гуляють...
Те все мов янгол, що веде до дому
Там, над Сян рідний. А дому немає.

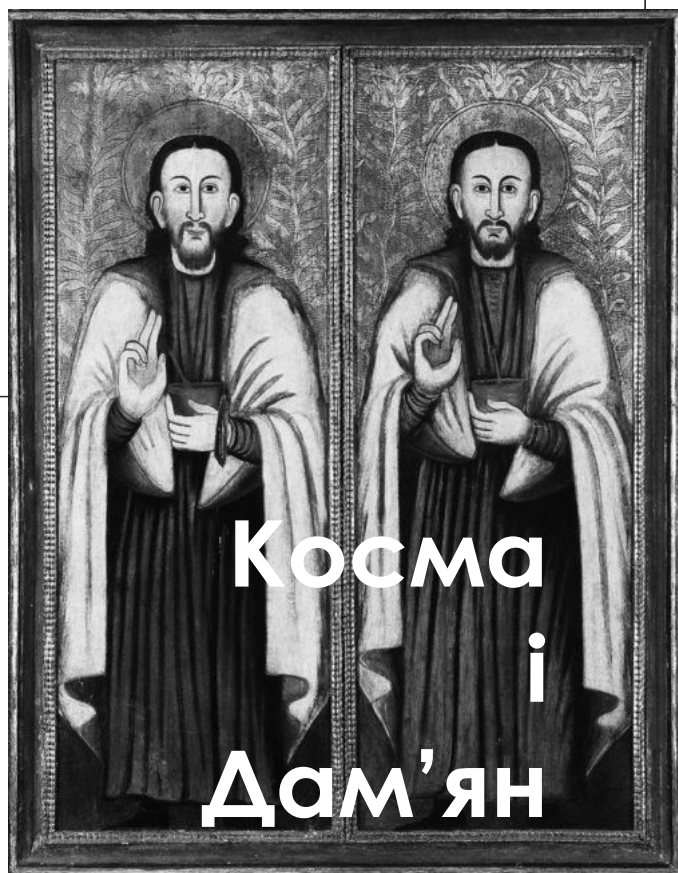
Василь Шляхтич

ТЕКСТ АДАМ ВСВ'ЮРКА

Пандемія навчила нас і далі вчит, як важливе є здоров'я для человека. Кожен з нас, якшто не сам хворів, то знає дакого, хто проходив тоту хвороту. А деяки з нас, на жаль, стратили когоси з родини, близьких. Шукаючи підтримки в тій пандемії, звертаємся з віром і надійом до Бога, а з другой страни дякуємо лікарям і медсестрам за медичну поміч і велике посьвячення самих себе в так небезпечній пандемії.

Гнеска в наших призабитих іменах хочу презентувати сьвятих, котри ціж - як дохторе, досягнули сьвятости. Тима сьвятима сьт Косма і Дам'ян, а по-нашому Кузьма і Демко. А іщи так з гірким усьміхом додам, што наши люде ім'я Кузьма в часі акції «Вісла» заміняли з власной волі або примусово на «Казімеж»! Ким билі тоти сьвати? Косма і Дам'ян то братя-близняки, народилися в III віку в Малій Азії (гнеска Туреччина). Тато їхній бив греком і поганином, а мати - свята Теодозія - християнком. Она скоро овдовіла та сама виховала діти. Коли хлопці підросли, оддала їх на науку до барз побожного учителя, до міста Егея в Кілікії (гнеска турецька провінція Мерсін, місто Аяш). Мати, а пізніше учитель вчили діти страху Божого од молодих років. Мали они велику любов до люди, вчилися лікарського діла, пізнавали, яке зіля може помогти в лічиню ріжної хвороти. Кузьма і Демко вивчилися на дохторів, в їх околиці не било ліпших од них. Братя били барз побожни, за лічиня не брали запла-ти, люде називали їх «безсрібниками» (так ціж до гнеска іменує їх східня Церков). Не смотріли, хто є християнином, а хто поганином, лічили шитких. Люде, коли виділі їх посьвячення, приймували науку Ісуса Христа. В тім часі в Римській імперії володів цісар Діоклетіян, який пересьлідував християн. На чудесну лікарську поміч братів звернула увагу римська влада, наказала їх гарештувати. Кузьма разом з братом пішли на тяжки торттури. Братя зазнали мученицької смерти, жовніре стяли їм голови мечом в 303 році в Кирі. Про тоту подію сьвідчит єпископ того міста Теодорит з Киру. Там разом поховали сьвятих безсрібників. При їх гробах почалися діяти чуда. Люде вірили, што коли мали дар лікувати за життя та і по смерті ціж маюти таку силу. На їх гробі побудовано базиліку. В Царгороді цісар Юстиніян Великий збудував дві церкви в подяці за вилікування. Юж в VI віці святий Григорій з Турс мав в Європі мощи сьвятих. Папа Фелікс IV (управляв в роках 526-530) поставив храм Косми і Дам'яна при Форум Романум, і до гнеска гин можна молитися пред мощами двох братів. В Поль-

Косма і Дам'ян

Прегонина, II половина XVII СТ.,
Сяніцький історичний музей

щи мощи ціж сьт в православній церкві в Білимстоці. Їхня сьвятість стала відома в церкві всхідній як і західній. Сьвати сьт покровителями Фльоренції, але і лікарів, аптекарів, хірургів, стоматологів, фармацевтів, ветеринарів, а і перукарів (фризйерів).

На Лемковині сьвати сьт барз відоми як покровителі церков медже іншими у: Віковій, Бересті, Тилічу, Шквртним, Бліхнарці, Бортним, Баниці, Перунці, а на Заході в церквах - православній в Студзьонках і греко-католицькій в Пшемкові. Коли відвідаме тоти церкви та будеме просити про здоров'я для себе чи люди для нас важливи, згадаймо ціж гнесних лікарів та цілу медичну спільноту на сьвіті, яка тяжко працює, би пандемія закінчилася. Останьме з молитвом і надійом на скорое поборотя той хвороти.

Вспівчутя

Головна управа ОЛ і редакція «Ватри» передає шитким, котри втратили близьких внаслідок пандемії COVID, вислови співчуття.

Ми в болю та молитвах з Вами!
Вічная Пам'ять!

ТЕКСТ ВАСИЛЬ ШЛЯНТА

Інфо за лем-часом

з циклю Лемківська хроніка

15.07.2021 В Долинах - присілку села Шимбарк (вчаснійше Шин Берг, а первісно Красна гора) – відбулася зустріч колишніх мешканців.

16-18.07.2021 В Ждини проходила гібридна 39 Лемківська ватра. З огляду на пандемію не можна було організувати масовий захід, а в як не масовому могло брати участь менше тисячі осіб. Як учасникам так і виконавцям з-поза кордону того рока дуже тяжко було приїхати до Ждини. Надіємся, же наступного рока умови участі будуть такі як все.

20.07.2021 В Варшаві відбулося засідання Сеймової комісії національних і етнічних меншин в головному присвячене – як каже депутатка – неналежним зворотам власности депортованих після війни з корінних земель, в тому з Лемківщини, а їхні старання, можливо, «грабують державу». Представник «Державних лісів» на Горличчині сказав брехню, же не можна говорити про «лемківські ліси», бо лемки лісів не мали. Одночасно треба знати, же держава перейняла: 185,8 тисяч гектарів лісів; 853,4 тисяч гектарів рілничой землі і 39,5 тисяч гектарів невжитків; разом 1 мільйон 78 тисяч 700 гектарів, які були власністю депортованих на схід (483 тис. осіб) і на захід (142 тис. осіб). Від Об'єднання лемків участ брали з-к голови Штефан Клапик, юрист Павло Сокіл та член Головної управи Григорій Суханич.

23-24.07.2021 Товариство Любителів Лемківської Культури зо Стшелец Краєнских організувало 31 Лемківську Ватру в Лугах.

24.07.2021 Український емігрант з Лемківщини керував орбітальном програмом космічних кораблів ШАТЛА. Директором програми, яка відповідала за шитки інженерни питання шаттлів, певний час бив емігрант, народжений в селі Лабова на Лемківщині Богдан Ігор Беймук. В Університеті Колорадо він отримав ступінь бакалавра (1964) та магістра (1967) зі спеціальности інженер-механік. Потім бив серед керівників програми Морський Старт. Наш герой є юж на пенсії, але залишив по собі зміну, іншого інженера українского походження. За: Радіо Голос Америки

27.07.2021 В Лоси мав місце похорон відданої патріотки Єви Галь з роду Оленич, народженої в повністю неіснуючим внаслідку депортацій селі Тенетиска в Рава-Руським повіті. Єва била дружином свідомого, активного і відомого діяча, співзасновника Українського суспільно-культурного товариства, а пізнійше також Об'єднання лемків Левка Галя, за походженьом з Лосі. Она брала активну участ в українским громадським та культурним житю Гданська і Вроцлава.

04.08.2021 Дотеперишній директор Регіональної дирекції Державних лісів в Кракові Ян Косьоровський, який дуже не хотів, жеби держава звертала власніст покривдженням-депортованим в військовій операції «Вісла» і протидіав тому, відкликаний з посади. В Ждині кількох його працівників РДЛ активно записували офіційну частину тогорічної Ватри «для власних потреб». Новий Генеральний директор Державних лісів Юзеф Кубіца на нового Директора регіональної дирекції ДЛ покликав Павла Щигєла, який раніше бив надлісничим в Старім Санчі.

07.08.2021 Товариство «Стоваришина лемків» організувало 41 Лемківську ватру на чужині в Михалові.

7-8.08.2021 В урочищі «Бичова» коло міста Монастириска в Україні мав місце XXII Міжнародний фестиваль «Дзвони Лемківщини». Монастирищина стала на пару дні столицьом лемків з України і цілого світа.

20.08.2021 В Центрі культури ім. Б.І. Антонича в Горлицях проходили варштати Lemcosmetik. Участ била безплатна, а матеріали доступни на місци. Заняття провадила Юдита Росін-Келтика. Lemcosmetik то нич инчого як варштати натуральной косметики. Завдяки знаню ведучой можна було зробити мастило для лиця.

27.08.2021 Одишов до кращого світа св. п. Андрий Гойсак, нар. 17 вересня 1960 рока в Дрезденку біля Піли. Покійний Андрий лишиться в нашій пам'яті як радісна, помічна, шанувана в народі людина, дяк, одданий церкви парафіянин, акордеоніст-самоук, електрик-електронік.

4-5.09.2021 В селі Зимна Вода коло Львова мав місце VI Всеукраїнський фестиваль «Гомін Лемківщини».

09.09.2021 На запрошіння Посольства України в Варшаві в спітканю, присвяченому 30-літтю незалежности України, від Об'єднання лемків участь брав заступник голови ГУ ОЛ Штефан Клапик.

16.09.2021 Зачав обов'язувати оновлений закон адміністративного поступування, змінений з ініціативи лісників, які газдуют державними лісами, в тім і тима забраними депортованим на захід і на схід нашим людям. Господарство «Державни ліси» барз не хотіло звертати спадкоємцям лісів, якими навіть і незаконно володіє донині. Після інтернетової і пресової кампанії Сейм проголосував

запропоновани зміни. За новим законом навіть старання, які тирвають від давня законом закриваються!

18-19.09.2021 В Вільхівці проходила культурна частина празника св. Миколая, під покровом якого є місцева церква, а за календарьом празник припадає в маю. Відкрита в суботу фотографічна виставка з архіву Миколая Габлі і Об'єднання лемків пригадала і показувала 30 минутих кермешів. В неділю виступали «Капеля з-під Рубані», ансамбль «Ручай», ансамбль «Каська» з Дембівця, «Капеля Дре-вутьня» з Любліна і ансамбль «Ані дузі ані малі». Били варштати малювання на камені та конкурси рецитації і сьпіву.

22-26.09.2021 Юж сьомий раз в Горлицях проходив фестиваль Зиґмунта Гаупта, організований през Міску бібліотеку в Горлицях при співучасті Об'єднання лемків. Виняткові гості, цікаві спітканя і концерти – такшто залишалось лем їх рекомендувати. Відео записи з фестивальных подій мож обізнати на ютуб-каналі «Zygmunt Haupt Festival».

30.09.2021 В Центрі культури ім. Б.І. Антонича в Горлицях проходили Варштати традиційної лемківської кривульки. Заняття провадила Анна Добровольська. Учасність була безкоштовна, а матеріали доступні на місці.

01.10.2021 Під час п'ятничної інавгурації культурного сезону почесні нагороди «Заслужений для польської культури» били вручені м.ін. д-ру Мирославу Печуху – етнографу, випускнику Університету ім. Адама Міцкевича в Познані. Відзначений є сертифікованим куратором, співробітником Любуского музею імені Я. Декерта як виконуючий обов'язки керівника філії Млинового господарства в Богданиці. Автор і співавтор музейних виставок і численних наукових статей. Автор наукового видання під назвою «Ідентичність лемків на заході Польщі та в Україні», співавтор «Суспільно-політичних контекстів акції «Вісла» до 70-річчя подій». Він проводить просвітницькі заходи для діти, наприклад, святковий проєкт «Гожівська мозаїка багатьох культур – слідами лемків». Є членом Об'єднання українців у Польщі, з яким юж майже 30 років організовує Національний писанкарський конкурс імені Михала Ковальського. Бив нагороджений Срібним Хрестом Заслуги.

04.10.2021 В стрічі Міністра закордонних справ України Дмитра Кулеби з лідерами української громади в Польщі від Об'єднання лемків брав участь член Головної управи Григорій Суханич.

приповідки

Тижневик «Наше слово» печатає різні лемківські приповідки, зібрані етнографами, а і часто поси́лани до редакції през самих читачів. Тепер ради зме поділитися з Вами тим народним багатством з «Лемківської сторінки». Користаючи з інтернетового архіву «Нашого слова» лемківський народний календар опрацював для Вас **Іван Рубіч**.

Вересень

Літо дає коріня, а осінь насія.
Літо дає квітя, а осінь - смітя.
Завчасу зореш - завчасу і поборониш.
Копай Юрку, під лісом бандурку, бо ей дик вико-пат!
Як кури під крила голови ховають, то настане студінь.
Пильнуй щедрю осінь, бо скупа яр не за горами.

Лемківський народний календар

Жовтень

Добрі газдині, як єст повно в скрині.
Гнойом землі не образиш.
Як листя жовтіє, на дворі смутніє.
Воз Ваню дрова, пожовтіла дуброва.
Зо згнилою грушки не навариш юшки.
Як цілий жовтень листя ся тримат на деревах, то буде довга і суха осінь.
Не тяжка робота, як до ньой охота.
Зерна вітер не засіє.
Котре яблуко зверха миле, в середині хробачиве.

Листопад

Осінь - мати: любить дати.
Што осінь знесе, зима рознесе.
В порожню стодолу і воробель не залітат.
Осінь кожного приголубит.
Осінь кожному роботу найде.
Як Покрова тепла, то і осінь не буде студена.
Добрі для Гриця, як готова пивниця.
А тепер Михалку, можеш курити на пецу файку.

ВАТРА

lem.www - вартат зазріти, послухати...

Центр культури ім. Б.-І. Антонюка в Горлицях:
концерти, виставки, прелекції, презентації;
Бібліотека ім. Василя, Теофіля и Олександра Курилів
www.facebook.com/CKAntonycz

Свято лемківской культури "Лемківська ватра"
Ждиня, 22-24 липня 2022 р.
www.watrzdynia.pl; www.lemkounion.pl

Лемківська освітня фундація ім. І. Криницького
<http://lemkoeducationfound.is-great.org>

Радіо „Кермеш” Передачі: неділя 22:30
www.facebook.com/Kermesz

Радіо „Скриня” Передачі: понеділок 18:10
www.radio.rzeszow.pl/audycje

„Лемківська сторінка” www.nasze-slowo.pl

Радіо „Радіо лемко” www.radio-lemko.pl

Комплекс загальноосвітніх шкіл № 4 у Лігниць

ім. Б.І. Антонюка - www.zso4legnica.pl

Комплекс загальноосвітніх шкіл № 2 у Перемишлі

ім. М. Шашкевича - www.szazsk.edu.pl

Світова федерація українських-лемківських
об'єднань www.sfulo.com

www.lemkoland.com

Подяка

Пожертви на статутну діяльність ОЛ
(в тім часопис **ВАТРА**):

Богдан Холявка, Санок - 100,-
Богдан Покрищак, Бранєво - 100,-

Сердечно дякуємо всім, які нам
допомагають. Боже заплат!

Редакція **ВАТРИ** Головна управа ОЛ

Передплата ВАТРИ

Ціна одного примірника 3 зл. + 3,30 зл. поштової оплати в Польщі.

Річна передплата 4 x 3 зл. + 13,20 зл. (кошти пересилки) = 25,20 зл.

Від закордонної пересилки однієї „Ватри” поштова оплата - 13 зл.

Річна закордонна передплата 4 x 3 зл. + 52,00 зл. (кошти пересилки) = 64,00 зл.

Передплату замовляти за адресою Редакції.

Вплати просимо пересилати на банківський рахунок:

Zarząd Główny Zjednoczenia Łemków

BANK PEKAO SA: nr konta 83-1240-5110-1111-0000-5207-8745

Zrealizowano dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

Видає / Wydaje

ZJEDNOCZENIE ŁEMKÓW Zarząd Główny
ul. Jagiełły 2, 38-300 Gorlice; tel./fax 18 35 32 906
www.lemkounion.pl; lemkounion@poczta.onet.pl

ВАТРА
квартальник

Редагує колегія

Анна БУКОВСКА **головний редактор**, Еміль ГОЙСАК **дизайн**
Адам ВЕВ'ЮРКА редактор на Західні Землі e-mail: adamwiew@wp.pl
Григорій СУХАНИЧ, Василь ШЛЯНТА, Наталія ГЛАДИК

Технічне оформлення

„LEBO” Gorlice; Drukarnia „Kwadrat” Nowy Sącz

ADRES REDAKCJI

ul. Dworzysko 5, 38-300 Gorlice, e-mail: redakcja.watra@interia.pl

Redakcja zastrzega sobie prawo skrótów oraz korektę językową nadesłanych tekstów.
Redakcja nie odpowiada za treść materiałów pozaredakcyjnych, nie zawsze zgodnych z jej poglądami.

Василь Баволяк, Лемківскы приповідкы і приказкы зо Святковы Великої і околиц, Серча 2021, 800 с.

Пропонувана книга - то найповніша знана збірка лемківських приповідок і приказок (ок. 9 тисячи фразеологізмів!), зібрана в більшості од мешканців Святкови і сусідних сел през Василя Баволяка, а вчасніше – його вітця. Автор записував приповідки през 50 років од лемків, котри вернули в гори, але і тих, котри остали далеко од рідних сел, медже інчима в Україні (80 % записаних безпосередньо през автора).

Приповідкы сут поділені на ріжни тематични групи. Книга містить оригінальний запис кирилицьом і латинком, як тіж переклад приповідки на польську мову, а часом і єй польський відповідник, як є знаний. Наприклад, під гаслом щестя находиме 17 фразеологізмів, медже нима таки: Ани при богатій, ани при пыхатій не будеш мал щестя в хаті; Де щестя впало, там і приятелів мало; Злі тот поступує, як своє щестя на чужым нещестю будує; Найбільше щестя в хыжы то здоровля; Нихто не знає, де го щестя чекає; Хочеш щестя мати, треба корчму оминяти; Хочеш щестя мати, треба рідний край шанувати; Щестя двараз не приходит; Щестя, Настя, дорожше од богатства; Щестя розум одберат, а нещестя назад вертат; Як щестя має рогы, так біда має ноги; Як щестя панує, то і бідний танцює.

Во вступі автор пише: «Тяжко тому вірити, же давний лемківський світ іщы даколи верне. Давна Лемковина преминула і не годен ю одтворити, прото з жальом ся призерам тому, што было. Ціле жытя єм дуже читал, дуже слухал, бито мя за то, же єм Русином, або іщы гірше – Українцьом. А хоц і мя бито, та кед лем єм нашол дашто руске, українске ци лемківске, все єм того хтіл прочитати, запам'ятати. Я знал, же тамтого світа юж не вернеме, але можеме го затримати в пам'яті і описати». І тото авторови напевно ся вдало, така збірка послужит тому, жеби зберечи неоціненни скарби рідной бесіди, а може некотри приверне до активного вживаня? (вг)

Мамо, а тото што?

ЖОВНА

(ua. дятел, жовна, pl. dzięcioł)

НАТИНА

(ua. натина, pl. łęty)

ЛОЗИНА

(ua. лозина, pl. wiklina)

ЗАГОРІДКА
(ua. город, pl. ogródek)

ГЫРЧА
(ua. гуля, pl. gruzła)

БІНЧИТ / БРИНЧИТ

(нп. муха)
(ua. дзижчить, pl. brzęczy)

Праці IV ediції конкурсу
**Лемківщина
ОКОМ
ДІТИНИ**

Татяна
Святківська

Юлія Бронішівська

Наталія Святківська

**XXI ŁEMKOWSKIE JERUZALEM
XXI ЛЕМКІВСЬКИЙ ЄРУСАЛІМ**

**XXI Лемківський Єрусалим
СПІВІСНУВАННЯ**

Galeria Sztuki w Legnicy, Pl. Katedralny 1
Виставку мож оглядати з 14.10 по 14.11.2021
Фінісаж виставки - 13.11.2021

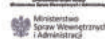
Темом провідньом тогорічної міжнародной і інтердисциплінарной виставки Лемківського Єрусалима є Співіснування. Співіснування артисти беручи участ в тім проєкті розуміють яко: співіснування з даким або з чимси. То тіж співучаст, виміна. Співіснуєме тіж з минулим часом, доторкаєме сьлідів, слухаючи оповідань. Співіснуєме з предками з минулим... Але співіснування з самим собою тіж часом не є легким досьвідом, бо викликає в нас різні відчуття... О тім буде тогорічний Єрусалим. Прем'єра виставки буде в Галереї мистецтв в Лігніці, а наступне відкриття під кінець року в Центрі культури ім. Б.І. Антонича в Горлицях.

О В С О
W A N I E
С П І В І
С Н У В
а н н я
2 0 2 1

Запрошаєме!

GALERIA SZTUKI W LEGNICY
PL. KATEDRALNY 1

14.10 - 14.11. 2021

GALERIA SZTUKI W LEGNICY

LEGNICA